

AVUSTRALYA BASININDA İZMİR'İN İŞGALI

İzel Çetinkaya

Makale Geliş Tarihi: Nisan 2019

Makale Kabul Tarihi: Haziran 2019

Öz

Birinci Dünya Savaşı'nın bir sonucu olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi'ni imzalamasının ardından toprakları İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmeye başlanmıştır. Bunun en bilinen örneği olarak İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali gösterilebilir. 15 Mayıs 1919 tarihinde gerçekleştirilen bu işgal Millî Mücadele hareketinin en önemli ateşleyicisi olmuştur. 1919 yılında başlayan Millî Mücadele hareketi Türk basınının yanı sıra Dünya basınında da ilgiyle takip edilmiştir. Kısa bir zaman önce Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarında askerleri Türklere karşı savaşan Avustralyalılar bu Millî Mücadele hareketini yakından takip etmişlerdir. Ayrıca basının ilgiyle takip ettiği bir diğer konu Paris Konferansı ve Türkiye'nin nasıl paylaşılacağı olmuştur.

Çalışmamızda Avustralya Milli Kütüphanesi'ndeki (National Library of Australia) gazete arşivinden yararlanılarak, Paris Barış Konferansı'nda Türkiye'nin nasıl paylaşıldığı, Yunanlıların İzmir konusundaki iddiaları ve işgal süreci incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: İzmir, İşgal, Paris Barış Konferansı, Millî Mücadele, Avustralya Basını.

OCCUPATION OF SMYRNA ON AUSTRALIAN PRESS

Abstract

As a result of the First World War, after the Ottoman Empire signed the Armistice of Mudros on 30 October 1918, its territory was occupied by the Entente States. The most known example of this is the occupation of Izmir by Greeks. This occupation on 15 May 1919 was the most important trigger of the National Struggle Movement. The National Struggle Movement, which started in 1919, was followed with interest in the world press as well as the Turkish press. Australians, who had recently fought against the Turks in their lands in the Ottoman Empire, closely followed this National Struggle movement. In addition to Paris Conference, the press also interested about how to divide Turkey.

In our study, referring to newspaper archives of Australian National Library, how to divide Turkey, Greek claims about Izmir with Paris Conference and lastly this process will be examined.

Keywords: Izmir, Occupation, Paris Peace Conference, National Struggle, Australian Press

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yenilen devletlerle yapılacak olan barış antlaşmaları Paris Barış Konferansı'nda görüşülmüştür. Konferans, 18 Ocak 1919 tarihinde Alman İmparatorluğu'nun kuruluşunun yıldönümünde açılmıştır¹. Kazanan devletlerin Paris'te yeni bir dünya düzenini ortaya koymayı amaçladıkları görülmektedir. Barış görüşmelerinin etkili devletleri olan İngiltere, Fransa, Amerika ve İtalya'nın Türkiye'nin paylaşılması amacıyla yapılan görüşmelerde de en önemli söz sahibi olduklarını söylemek mümkündür. Türk topraklarının paylaşımı hususunda en büyük istek ise Yunanlılardan gelmiştir. Bir süre önce Osmanlı İmparatorluğu'ndan koparak yeni bir devlet olarak ortaya çıkan Yunanistan, büyük bir varlık göstermediği Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda isteklerini elde etmek için özellikle İngiltere'yi etkilemeye çalışmıştır. Küçük Asya'nın Batısındaki topraklarda yaşayan Rumların varlığına dayanarak Paris Konferansı'nda güçlü bir propaganda yapılmıştır. Yunanlılar bölgede çoğunlukta oldukları iddiasıyla burada bir yönetim kurmayı talep etmişlerdir. Yunanlılar bu istekleri özellikle İngiltere tarafından desteklenmiştir. Konferans süresi boyunca Paris, tüm dünyanın ilgi odağı haline gelmiş ve bütün ülkelerin basın temsilcileri burada hazır bulunmuşlardır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Paris Barış Konferansı'nın Avustralya basınında da ilgiyle takip edildiği görülmektedir.

Bu çalışmamızda Avustralya Milli Kütüphanesi (National Library of Australia)'ndeki gazete arşivinden yararlanılarak, Tweed Daily, Sunday Times, The Farmer and Settler, Maitland Weekly Mercury, Telegraph, Beaudesert Times, Newcastle Morning Herald and Miners Advocate, Northern Star, Northern Miner, The Sun, The Mirror, Daily Standard, The Mercury, Kalgoorlie Miner, Warwick Daily News, The Age, Daily Examiner, West Australian, Barrier Miner, Bundaberg Mail, Daily Advertiser, Darling Downs Gazette, Recorder, Argus, Daily News, Border Watch, Geelong Advertiser, The Advertiser, The World, Queensland Times, Northern Territory Times and Gazette, Richmond River Express and Casino Kyogle Advertiser, Zeehan and Dundan Herald, Sydney Morning Herald, Brisbane Courier, Western Mail, The W.A. Record, Albury Banner and Wodonga Express, Gympie Times and Mary River Mining Gazette, Advocate, The Examiner, Daily News, Argus gazeteleri kullanılacak ve Paris Barış Konferansı'nda İzmir iddialarının ve ardından gerçekleşen işgalin Avustralya basınına yansımaları değerlendirilecektir.

¹ Armaoğlu 2017, 136.

Avustralya, 1829 yılında İngiltere'nin bir kolonisi haline gelmiş ve 1901 yılında İngiltere'nin denetiminde bir Avustralya Kraliyet Devleti kurulmuştur. Avustralya'nın basın tarihinin de ülkenin İngiltere'nin kolonisi haline gelmesiyle birlikte geliştiği görülmektedir. Avustralya kolonileri ekonomik, politik ve sosyal konularda ana vatan kabul ettikleri İngiltere ile bir haber ağı kurmak istemişlerdir. İngiltere de koloni halkını kendi politikası doğrultusunda yönlendirmek amacıyla Avustralya'da basının faaliyeti için destek vermiştir². İzmir'i işgal eden Yunanistan olsa da işgalin arkasındaki devlet İngiltere olarak gösterilmektedir. Avustralya da İngiltere'nin kolonilerinden biri olduğu için bu işgali yakından takip etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu, Balkan Savaşları'nın sonucunda büyük kayıplar vermişti. Kısa bir süre sonra dahil olduğu Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kendini toparlayabilmesi pek de mümkün değildi. Zaten savaşta İtilaf Devletleri'nin değil Almanya'nın yanında olmuştu. Bunun üzerine İtilaf Devletleri, yaptıkları bazı antlaşmalar ile Osmanlı topraklarını kendi aralarında paylaşmışlardı³. Yapılan antlaşmalar ile Osmanlı İmparatorluğu'nu tamamen ortadan kaldırma amacı güdüyorlardı. Bu anlaşmalar gerçek bir paylaşımından çok, savaşta birbirleri yanında yer almayı garanti etmek amacıyla yapılmışlardı. Bu gizli antlaşmalar daha sonra Paris Barış Konferansı sırasında Müttefik devletler arasında ayrılık yaratacağı. Osmanlı İmparatorluğu çöktükten sonra İzmir, Yunanistan ile İtalya arasında tartışma konusu olmuştu. Bahsedilen gizli antlaşmalar ile Müttefikler bu şehri her iki devlete de vadetmişlerdi⁴.

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi'nin 7. maddesine göre Müttefiklerin, güvenliklerini tehdit edecek bir durum karşısında herhangi bir stratejik noktayı işgal etme hakkı vardı⁵. Bu maddeye dayanarak 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar kendilerine verilen yetki ile İzmir'i işgal ettiler. İşgalin gerekçesi 7. Madde idi ama asıl sebebi, Türkiye'nin paylaşılmasına ilişkin planın uygulanmaya konmasıydı⁶. Görüldüğü üzere, gizli antlaşmalarla verilen vaatler artık yerine getirilmeye başlıyordu.

² Değerli 2010, 27.

³ Öztoprak 2014, 1.

⁴ Jaeschke 2011, 60.

⁵ Soysal 1983, 12.

⁶ Selek 1973, 228.

İzmir'in İşgalinden Önceki Gelişmelerin Avustralya Basınına Yansımaları

Birinci Dünya Savaşı sonunda yenilen devletlerin talepleri doğrultusunda ateşkes antlaşmaları yapılmıştı. Antlaşmaların devamında Paris Barış Konferansı toplandı ve burada yenilen devletlere kabul ettirilecek olan barış koşulları görüşülmeye başlandı. Barış Konferansı'nda çeşitli komisyonlar oluşturulmuş ve asıl meseleler büyük devletlerin başkan ve dışişleri bakanlarından oluşan "Onlar Meclisi"nde görüşülmüştür. Onlar Meclisi, daha sonra konuların önemi dolayısıyla yalnızca Amerika, İngiltere, Fransa ve İtalya hükümet başkanlarının katıldığı "Dörtler Meclisi"ne dönmüştür⁷.

Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarının paylaşımında en zor meselelerden biri, nüfusunun çoğunluğunun Rumlardan oluştuğu söylenen İzmir'in geleceğinin ne olacağıydı. Anadolu'nun iç taraflarında İzmir'in dışarıda bırakıldığı bir sınır belirlemek imkânsız gibi görünmekteydi⁸. Ancak Yunanistan'ın bunu tartışmaya açtığı ve İzmir'in Yunan hakimiyetine alınarak Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılması gerektiğini ifade ettiği görülmektedir. Paris Konferansı'ndaki çeşitli komisyonlardan biri olan Yunan Komisyonu'nun Küçük Asya meselesini görüştüğü 1919 yılının mart ayında Avustralya basınında yer bulmuştur. Yunanistan'ın talepleri Türk imparatorluğunun son bulması ve akabinde Küçük Asya'nın merkezinde yeni bir Türk Devleti yaratılması lehindeydi. Ayrıca Komisyon, İzmir ve Efes bölgesi dahil olmak üzere Ayvalık ve Kos arasındaki kıyı şeridinde sahip olma isteğini de belirtmiştir⁹.

Komisyonlarda görüşülen paylaşım tartışmalarının basın tarafından ilgiyle takip edildiği ve haberlerin art arda birkaç gün yayınlandığını görülmektedir. Paris'ten gelen haberler, Osmanlı İmparatorluğu'nun dahil olduğu bölgenin paylaşımının şu şekilde olacağını gösteriyordu: Amerika Birleşik Devletleri, Ermenistan'ın yönetimini kabul edecekti. İtalya, Ermenistan ve İzmir arasındaki bölgeyi alacak ve İzmir Yunanistan için ayrılacaktı. İngiltere, Filistin ve Mezopotamya ile Almanya'nın Doğu Afrika'daki sömürgelerini alacaktı. Fransız yönetimi ise Şam ve İskenderiye'yi içine alan Suriye bölgesini kapsayacaktı¹⁰. Anlaşıldığı üzere,

⁷ Öztoprak 2014, 29.

⁸ Ediz 2015, 98.

⁹ *Tweed Daily*, 5 Mart 1919, 3.

¹⁰ *Sunday Times*, 9 Mart 1919, 1.; *The Farmer and Settler*, 11 Mart 1919, 1.

Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalara ayırmak ve kendi çıkarları doğrultusunda istedikleri yerleri almak için sıraya girmişlerdi.

Paris Barış Konferansı'nda yapılan bu paylaşımında, anlaşılması en zor olan konulardan biri İzmir gibi görünmektedir. Avrupa'nın kazanan devletleri yeni bir dünya haritası oluştururken anlaşmakta zorluk çekiyorlardı. Özellikle, On İki Adalar, Anadolu ve İzmir'in geleceği hususunda anlaşamadıkları için bu konudaki kararı Yüksek Konsey'e bırakmışlardı. Yüksek Konsey'in öncelikli amacı, Almanya ile yapılacak olan barışı kararlaştırmaktı. Türkiye'nin geleceği konusundaki karar Almanya ile yapılacak olan barış antlaşması imzalanır imzalanmaz verilecekti¹¹.

İzmir meselesini tartışan komisyonun, bu konuda oy birliğine varamadıkları görülmektedir. Çoğunluk İzmir'in Yunanistan'a verilmesi kararını desteklerken, Amerika, geniş hinterlandı ile önemli bir konumda bulunan bu limanın olduğu bölgenin uluslararası statüde olması gerektiğini savunmaktaydı. Ayrıca Türkiye'yi Avrupa'nın dışında bırakmak için tasarlanan yeni düzene karşı bir Anglo - Hint heyeti, İngiltere Heyeti'ne bu durumun Müslümanları yabancılaştıracağı sebebiyle karşı çıktıklarını belirten bir bildiri sunmuşlardır¹². Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşılması hususunda büyük devletler kendi aralarında anlaşamadıkları gibi bir taraftan da olaylara tepki gösteren halklarla uğraşıyorlardı.

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi'nin 5. Maddesine göre Türk ordusunun gecikmeksizin terhis edilmesine karar verilmişti¹³. Atina'daki "The Times" muhabiri ise, İzmir'de Türklerin terhis edilmek yerine sürekli askere alındıklarını söylüyordu. Burada hizmet etmeyi reddeden Hıristiyanların mülklerine el koyulduğu belirtilmekteydi. Ele geçirdikleri belgelerde ifade edilenlere göre, Türk komutanları Aydın bölgesinde Hıristiyanların katledilmesine yardım ediyorlardı. Bunun sonucunda İngilizlerin duruma müdahale etmeleri ve geçici olarak İzmir'i yönetmeleri beklenmekteydi¹⁴. Paris'te görüşmeler devam ederken, bu konuda karar verilmesini çabuklaştırmak ve Yunanlıların isteklerini gerçekleştirmek için sık sık Türklerin Anadolu'daki Rumları katlettikleri ve bu sebeple Büyük Devletlerin yardım eli uzatmaları gerektiği şeklinde tavsiyeler verildiği görülmektedir¹⁵.

¹¹ Maitland Daily Mercury, 17 Mart 1919, 5.

¹² *Beaudesert Times*, 21 Mart 1919, 4.

¹³ İsmail Soysal, 12.

¹⁴ *Maitland Weekly Mercury*, 22 Mart 1919, 2.

¹⁵ *Telegraph*, 27 Mart 1919, 6.

Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşımı üzerine görüşmeler devam ederken, basın yoluyla bu paylaşımın ne gibi değişiklikler getireceği konusunda yorumlar yapıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti ile ilgili konularda özellikle tarihsel süreçten birçok örnek verilmiştir. Gazeteler “*Türkler Avrupa’dan Gidecekler mi?*” sorusunu sormaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içinde gerçekleşmesi beklenen değişikliklerden bahsedilmeden önce, Osmanlı'nın zaten 1912 – 1913 yıllarında Balkanlar'da Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan'a geniş topraklar kaybettiği ifade edilmekteydi. Sonrasında ise, Genç Türklerin ülkelerinin Almanya'ya bağımlı olmasına izin vermeleri sonucu Osmanlı İmparatorluğu, I. Dünya Savaşı'na sürüklenmişti. Bunun bir sonucu olarak, imparatorluk topraklarının bir kısmını kaybedecekti. Türkiye artık, Küçük Asya'da sıkıştırılmış 10 ilden oluşmaktaydı ve 10.000.000'nun biraz üzerinde bir nüfusa sahipti. Ayrıca, İzmir kıyısı boyunca uzanan bölgeler de elden çıkarılarak Yunanistan'ın yetkisi altına girebilirdi¹⁶.

İzmir'in İşgali İle Birlikte Meselenin Avustralya Basınına Yansımaları

16 Mayıs tarihinde İstanbul'dan gelen ve “Reuters” muhabirinin 20 Mayıs'ta yazdığı haberde, Amiral Calthorpe'nin Ateşkes Antlaşması'nın 7. Maddesine uygun olarak Müttefik birliklerinin İzmir bölgesini işgal edeceklerini ve bu işgali Yunan birliklerinin gerçekleştireceklerini İzmir Valisi'ne duyurduğu bildiriliyordu. Müttefik birliklerinin buraya gelme amaçları konsolosluklarını korumak olarak bahsedilmişti. İzmir'de Yunanlılar ile Türkler arasındaki çatışmaların devam ettiği ve İzmir'e inen uluslararası gücün neredeyse tamamının Yunanlılardan oluştuğu ve onlardan çok daha az sayıda Fransız, İngiliz ve İtalyan'ın bulunduğu söyleniyordu¹⁷. Bu haber Avustralya basınına İzmir işgal edildikten neredeyse 15 gün sonra yansımıştır. İzmir'de olaylar şiddetlendikten sonra bu bölgedeki gelişmelere ilginin arttığı görülmektedir.

Avustralya gazeteleri, İzmir'in işgali gerçekleştikten dört gün sonra, Yunan kuvvetlerinin, Küçük Asya'da İzmir'e indiklerini ve Yunanistan'ın bu şehrin yönetimini garanti ettiğini duyurmuştu¹⁸. Aynı gün yayınlanan başka bir gazetede, işgal haberi duyurulduktan sonra, İzmir şehrinin genel özelliklerinden bahsedilmiş ve İzmir, Küçük Asya'nın en önemli limanı olarak belirtilmiştir. Tarihsel süreç içinde İzmir'in Asya ile Avrupa

¹⁶ *Sydney Morning Herald*, 9 Mayıs 1919, 14.

¹⁷ *Barrier Miner*, 2 Haziran 1919, 1.

¹⁸ *Newcastle Morning Herald and Miners Advocate*, 19 Mayıs 1919, 5.

arasındaki ticaretin önemli merkezlerinden biri olduğu ifade edilmiştir. 19. Yüzyılın sonlarında şehrin nüfusunun 210.000 olduğu, bunların 107.000'inin Rum, 23.000'inin Yahudi, 12.000'inin Ermeni, 12.700'ünün Avrupalı ve geri kalanının da Türk olduğu belirtilmektedir¹⁹. Verilen haberlerde farklı nüfus tahminlerinin yapıldığı ve İzmir bölgesinde Rum nüfusunun Türk nüfusundan oldukça fazla gösterilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Yunanistan'dan "Ölümsüz" olarak bahsedilmekte ve Yunanistan Başbakanı Venizelos, büyük, bilge ve dürüst bir lider olarak anlatılmaktadır. *Yunanistan ise Venizelos gibi bir Başbakana sahip olduğu için oldukça şanslıdır. Eğer eski Yunan Kralı Konstantin iktidarda kalmaya devam etseydi, Helen Krallığı itibarsızlaşacak ve Paris Barış Konferansı'nda şu an olduğu gibi etkili olmayacaktı*²⁰. İfade edildiği gibi, artık İzmir'in yönetimine sahip olmasına izin verilen Yunanistan ve Başbakanı Venizelos'a bir hayranlık duyulduğu görülmektedir. Venizelos'un "Megali İdea" düşüncesini gerçekleştirmek için doğru kişi olduğu ve onun sayesinde Yunanistan'ın büyük devletlere kendini kabul ettirmeyi başardığı ifade edilmektedir.

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali, Türk imparatorluğunun tamamen parçalanması için atılan ilk adım olarak görülmekteydi²¹. Yunan askerlerinin İzmir'e gelmesinden sonra bölgede Türkler ile Yunanlılar arasında çatışmaların başladığı haberleri yayılmaya başlamıştı. Bu çatışmalarda her iki taraftan da çok fazla kişinin yaralandığı ve öldüğü görülmekteydi²². İzmir'in işgalini takip eden günlerde Atina'dan sevinç haberleri gelmeye başlamıştı. Yunan birliklerinin İzmir'e girdiğini duyan halk büyük bir sevinç yaşamaktaydı. Yunanistan'da bu durum Venizelos politikasının bir başarısı olarak değerlendirilmekteydi²³.

İşgal haberleri gazetelerde yer bulduktan sonra Osmanlı toprakları parçalanırken izlenecek yollar hakkında sık sık değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. "Paris Temps" gazetesi kaynak olarak gösterilen haberin başlığı "Pılıyı Pırtıyı Toplayıp Avrupa'nın Dışına" şeklinde oldukça ilgi çekicidir. Bu haberde Paris Barış Konferansı'nda Türkiye'nin birçok bölgeye bölünmesine karar verildiği haberi yalanlanmıştır. Ama diğer

¹⁹ Zeehan and Dunhan Herald, 19 Mayıs 1919, 4.

²⁰ Register, 19 Mayıs 1919, 4.

²¹ Casino and Kyogle and North Coast Advertiser, 21 Mayıs 1919, 3.

²² Ballarat Star, 22 Mayıs 1919, 1.

²³ Northern Miner, 28 Mayıs 1919, 3.

tarafından, aynı haber içinde Büyük Dörtlü'nün bu hususta çeşitli önerileri değerlendirdiğinden bahsedilmiştir. Bu önerilerden ilki, Ermenistan ve İstanbul üzerindeki manda yetkisinin Birleşik Devletlere verilmesidir. İkinci olarak en önemli şehri İzmir olan kıyı bölgesi Yunanistan'a verilecektir. Güney Anadolu'nun yönetimi ise İtalyanlara verilebilirdi. Son olarak, bağımsızlığının Fransa tarafından korunması taahhüt edilen ve Bursa ile Ankara'yı içine alan Kuzey Anadolu'da yeni bir Türk Devleti şekillenebilirdi²⁴. Yapılan paylaşımda Türkiye'nin Anadolu'nun içlerinde küçük bir toprak parçası üzerinde bırakılmasının amaçlandığı görülmektedir.

Bildiğimiz gibi Birinci Dünya Savaşı devam ederken yapılan gizli antlaşmalarla İzmir, İtalya'ya vaat edilmişti. Daha sonra ise Venizelos'un Paris Barış Konferansı'nda yaptığı propagandalar sayesinde bu şehrin yönetiminin alınması Yunanistan lehine dönmüştür. İtalyanların bu duruma son derece kızgın oldukları görülmektedir. İtalyan gazeteleri, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmek için yetkilendirildiği haberlerini ilgiyle takip etmektedirler. Paris Barış Konferansı'ndan önce, İtalyan gazetelerinin sakinlik tavsiyelerine rağmen, Yunanlılar ya da Yugoslavların çıkarları uğruna kurban edildiklerini düşünen İtalyanların protesto eylemleri yaptıkları görülmektedir²⁵. Bu sırada İtalyan birlikleri, İzmir yakındaki Söke'ye asker çıkarmışlardır. Bu durumun Yunanlılar ile aralarında sorun yaratabileceği düşünülmektedir²⁶.

Bir İngiliz gazetesi olan "Daily Express" den alınan bir haber, Yunanlıların İzmir'i işgali hakkında ilginç bir hikâye anlatmaktadır: *Yunan birlikleri, Türk askerlerini birkaç el ateş ederek kıskırtmışlardır ve ardından korkunç bir insan avı başlamıştır. Bu birliklere Yunan sivilleri de katılmıştır. Yunan birliklerine teslim olan Türkler, silahsız ve koruma altında olsalar dahi süngülenmişler, sopalanmışlar veya denize atılmışlardır. Yunan askerleri tarafından Türk evleri basılmış ve dükkanları soyulmuştur. Kısa sürede İzmir'in çevresindeki köylerde de aynı şekilde katliamlar yapıldığı ve Yunan birliklerinin 12 ila 15 yaşları arasındaki erkek çocukları da dahil olmak üzere sivillere süngü ve tüfek teslim ettiği görülmüştür*²⁷. Haberden de kolayca anlaşılacağı gibi, Yunanlıların İzmir'de Türklere yaptığı zulümler, Türkiye'den oldukça uzakta olan bir coğrafyada bile ses getirmiştir.

²⁴ *The Mirror*, 1 Haziran 1919, 1.

²⁵ *The Mirror*, 1 Haziran 1919, 1.

²⁶ *Kalgoorlie Miner*, 2 Haziran 1919, 5.

²⁷ *The Mirror*, 1 Haziran 1919, 1.; *Leader*, 2 Haziran 1919, 2.

İzmir'in işgalinden sonra "New York Times" ve New York'ta yayınlanan Yunan gazetesi "Atlantis" in konuyla ilgili iki yeni makalesinin ortaya çıktığı duyurulmaktadır. Burada Paris'teki Amerikan barış temsilcilerinin ikna edilmeye çalıştığı bir rapordan bahsedilmektedir. Söz konusu rapor, Amerika Birleşik Devletleri'nin İzmir ve Küçük Asya'nın Batısı için bir manda yönetimi üstlenmesi gerektiğini söylemekteydi. Ancak, bir milyon Rum ve biraz fazla Türk nüfusu barındıran bu bölge Yunanistan tarafından da istenmekteydi. Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altındaki birçok bölgede olduğu gibi, burada nüfusun etkin ve yenilikçi unsurları Hıristiyanlar olarak görülmektedir. Topluluğun geri kalanını oluşturan Türkler ise tembel olarak yansıtılmaktadır. İzmir bölgesindeki Rumların, Venizelos'un yönettiği Yunanistan devletindeki Yunan vatandaşlarıyla bir idea altında birleşme umudunda oldukları görülmektedir. Yunanlıların bu eski özlemleri, özellikle son beş yılda oldukça vahşi olan Türkler tarafından Yunan halkına uygulanan kötü davranışlar nedeniyle hararetlenmiştir. Bahsedilen raporun, Yunanlıları yerinden etmek isteyen ve daha önce Yunan dini makamlarıyla anlaşmakta güçlük çeken Amerikan misyonerleri tarafından yayınlandığı düşünülmektedir. Yine de herhangi bir misyoner otoritesinin, dini propagandasının Amerika'dan yayılmasını kolaylaştırmak için onun yönetimi altında bir Yunan "Alsace - Lorraine" i yaratmayı arzuladığına inanmak zordur²⁸. Bizzat New York'ta yayınlanan bir gazetenin bu duruma nasıl yaklaştığı ve bu durumun Amerika ile Yunanistan arasında, Almanya ile Fransa arasında olduğu gibi bir Alsace - Lorraine sorunu yaratabileceği şeklinde bir değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Bu haberin Avustralya basınına 2 Haziran tarihinde yansımaya rağmen, aslında New York Times gazetesinde 13 Mart tarihinde yayınlandığı not olarak düşülmüştür.

Ocak 1919'da başlayıp hararetli bir şekilde altıncı ayına ulaşan Paris Barış Konferansı'nda, Amerikan kamuoyunun isteklerini mart ayının ortasında Amerikanın en yüksek tirajlı gazetelerinden birinde dile getirmesi ve buna kayıtsız kalamayan Avustralya basınıının bu haberi işgalden kısa bir zaman sonra okuyucularına aktarması ilginçtir. Belki de aradan geçen zamanın bu kadar uzun olması, İzmir'e ve Yunanlıların iddialarına olan ilginin işgal gerçekleşikten sonra arttığını gösterir niteliktedir.

İzmir'de bir muhabir, Türklerin bir zamanlar aşağıladıkları ve ezdikleri Rumlar tarafından toptan katledildiğinden ve Yunanlıların

²⁸ Bundaberg Mail, 2 Haziran 1919, 6.

oldukça zalim olduklarından söz ediyordu. Anlatılanlara göre bu konudaki raporlar dehşet vericiydi. Buna rağmen, Ermeniler ve Rumlara yaptıklarından sonra Türklere sempati beslemenin zor olduğunu söylüyorlar ve Türkleri ırkçılıkla suçluyorlardı²⁹. Avustralya basınında Yunanlıların Türklere yaptığı zulümlerin zaman zaman yer bulmalarına rağmen, bu durumu haklı göstermek için, Türklerin de daha önce Ermeniler ile Rumları öldürdüğü iddia edilmekteydi.

İzmir'de işgalden sonra şehirde yeni bir düzen kurulmaya çalışılmıştır. Yunanlıların İzmir'de uygulayacağı otoritenin ne şekilde olacağı hakkında bir merak olduğu görülmektedir. Ancak bu merakın bölgeye bir baş yetkilinin gelmesiyle biraz azaldığı söylenebilir. Bu yetkili, Yunan Yüksek Komiseri unvanını taşıyordu ve İzmir bölgesindeki işgalin sürekli olmadığını ifade ediyordu. İlk olarak İzmir'i işgal eden Yunan kuvvetleri, bununla yetinmeyip kısa sürede Batı Anadolu bölgesindeki başka yerleri de işgal etmeye başlamışlardı. Yunan kuvvetleri, kuzeyde Ayvalık ve Edremit'i işgal etmiştir. Burada Türk birlikleri Yunanlılara karşı çıksalar dahi yenilgiye uğramışlardır³⁰.

İzmir, büyük bir Rum nüfusuna sahip olduğundan ve Atina'nın karşısındaki Ege kıyılarında uzandığından burasının Yunanistan'a verilmesi normal olarak kabul edilmekteydi. İtalya ise bu şehirle olan ticaretinden dolayı bu limanı Yunanistan kadar istemekteydi. Ancak Yunanlılar erken zamanlardan beri Küçük Asya'da yaşamışlardı. Venizelos'un bölgeyi isterken öne sürdüğü gerekçelerden biri, buradaki nüfusun kendi kaderlerini tayin etme ilkesine göre burada tarihsel bir hak kazanmış olmalarıydı³¹.

Paris Barış Konferansı, Türkiye'nin geleceği hususundaki sorunlarını hala çözememişti. İmparatorluğun sona ermesini beklemekteydiler. Bu konuda tam olarak karar verilmese de Küçük Asya'daki Hıristiyanların güvenliklerini geçici olarak bile olsa koruma altına alacak bir anlaşmaya varılmasını istiyorlardı. "*Yunanlıları Türklerin kanlı pençelerinden kurtarmak*" onlar için en önemli meseleydi. Yunan nüfusu özgürleşmek ve anavatanlarıyla birleşmek istiyordu. Küçük Asya'daki Yunanlılar yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ileri sürerek yetkililerden kendilerini korumaları için adım atmalarını istiyorlardı. Yunanlılar, İzmir bölgesinde

²⁹ *Darlings Downs Gazette*, 5 Haziran 1919, 4.

³⁰ *Argus*, 7 Haziran 1919, 19.; *Daily News*, 7 Haziran 1919, 5.; *The Mercury*, 7 Haziran 1919, 7.

³¹ *The Advertiser*, 7 Haziran 1919, 8.

önemli bir çoğunluğu sahiptiler ve Türkler tarafından katledildiklerini iddia ediyorlardı. Yetersiz silahlarıyla Türklere direnemedikleri için Yunanistan'ı harekete geçirmek amacıyla uluslararası bazı otoriteler devreye girmeliydi³².

Yukarıda bahsettiğimiz haberin yayınlandığı gazete Bundaberg Mail isimli bir gazetedir. Daha önce "New York Times" gazetesinden aldığı bir yazıyı yayınlayan bu gazetenin Türklerle alakalı haberlerine baktığımızda, Türklere büyük bir önyargı ile yaklaştıkları görülmektedir. Haberlerin içeriklerinde sürekli olarak Türklerin Yunanlıları katlettikleri şeklinde yorumlarda bulunmaktadır. Yunanistan, şanslı bir devlet olarak gösterilmekte ve Anadolu'da Türklere yaptığı zulümden kesinlikle bahsedilmemektedir. Gazetenin, Paris Barış Konferansı'nda Küçük Asya'nın Batı kıyası için verilecek kararı bir an önce vermesi ve Hıristiyanların katledilmesine daha fazla göz yumulmaması gerektiği konularında tavsiyeler verdiği görülmektedir.

Gazetelerde yayınlanan yazılarda Anadolu'da Türklerin öldürülmesine haklı gerekçeler arandığı görünmektedir. Türkler, yüzyıllardır kendi yönetimi altındaki Yahudi, Ermeni ve diğerlerine karşı çok sayıda zalimlikten sorumlu tutulmaktaydılar. İzmir'de Yunanlıların elinde acı çekenlere dünyadan bir tepki gelmemesi normal karşılanmaktaydı. "*Eğer Yunanlılar, birkaç Türk askerine zulüm edip onları ölüme mahkûm ettilerse, Türklerin onlara iki asır boyunca öğrettikleri şeyleri yaptıkları*" ifade ediliyordu. Ayrıca Yunanlıların, kendilerine ait olanı almak istedikleri için suçlanmamaları gerektiği söyleniyordu³³. Buradan anlaşılacağı gibi İzmir bölgesinin asıl sahibi olarak Yunanlılar gösterilmekte ve burayı almak istedikleri için yaptıkları şeylerle eleştirilemeyecekleri yönünde bir kamuoyu oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Müslüman topluluklarından da Paris Barış Konferansı'nda Türkiye'nin tamamen görmezden gelinmesine karşı güçlü bir protesto başlamıştı. Bu durum Büyük Dörtlü'yü endişelendirmiş olacak ki Türk temsilcilerini Paris'e çağırdılar. Müslüman topluluklardan gelen bu protestolar topraklarında yoğun bir nüfus barındıran İngiltere'yi bu konuda adım atmaya yönlendirmiş olabilir. Büyük Dörtlü, Türk temsilcilerinin önerilerine dikkat etmeden, Osmanlı İmparatorluğu'nu bölmek istiyordu. Taleplerini Bâb- ı Âli'ye bir oldu bitti şeklinde kabul

³² Bundaberg Mail, 7 Haziran 1919, 7.

³³ The Sun, 8 Haziran 1919, 3.

ettirme amacındaydılar. Ancak gizli antlaşmalar sebebiyle ganimetlerin aralarında paylaşılması konusunda tahmin edilenden daha çok sorunla karşılaşıyorlardı. İtalya ve Yunanistan İzmir konusunda bir türlü anlaşamamaktaydılar. Ancak Yunanlıların, Yunanlıların elinde olan adalar ile İzmir ve Küçük Asya kıyısının çoğunluğunda haklı oldukları şeklinde bir genel kabul vardı. Söz konusu gizli antlaşmalar Yunanlıların haklı bulunduğu bölgelerde İtalyanlara sahiplik hakkı verilmekteydi³⁴. Yunanistan ise İzmir şehri ve limanı olmadan kendilerine verilen imtiyazların değersiz olduğunu iddia etmekteydi. Küçük Asya'daki Rumlar ile Türkler arasında her gün çatışmalar yaşanmaktaydı. Yunanlılar, “*Türkler Rum köylerini yağmalıyorlar ve onları öldürüyorlar*”³⁵ diyerek kendilerine bölgede tam sahiplik verilmesini istiyorlardı.

Paris'te görüşmeler devam ederken, Türk temsilcilerinin 24 Haziran'da Paris'te olmaları beklendiği duyurulmuştur. Paris'e gelecek olan Türk temsilcilerinin buraya kendi istekleri ile geldikleri ama tam yetkili olmadıkları ifade edilmiştir. Türk temsilcileri ile Ermenistan, Mezopotamya ve Trakya'nın kaybı için anlaşılabilir. Ama Yunanlıların İzmir'i almalarına karşı çıkıyorlardı³⁶. Paris'e gelen Türk barış temsilcileri, Ferid Paşa (Dışişleri Bakanı), Tefik Paşa (Eski Büyükelçi), Ahmed Rıza Bey (Heyet Başkanı) ve Reşid Bey (İzmir Genel Valisi ve Eski İçişleri Bakanı)'den oluşuyordu³⁷. Türk Heyeti'nin Versay'a yakın mesafedeki Vaucresson'da kalacak yer bulduğu belirtiliyordu. Savaşın Genç Türk Partisi'ni sorumlu tutan Türk heyeti, Yunanlıların İzmir'i almalarına karşı çıkıyorlardı³⁸.

Türkiye'nin kaderi belirlenirken alınacak kararlar, Büyük Dörtlü'nün bilgeliklerini de değerlendirecektir. Gazetelerde verilen tavsiyelere göre, Eski İngiltere Başbakanı Gladstone ve onun takımı olan Little Englanders'in kırk yıl kadar önce yaptıkları Türk düşmanlığı, şu an yapılan görüşmelerde yer almamalıydı. Dünya tam da güvenlik ve adaletin eşliğindeyken herhangi bir millete sert müdahalenin en ufak düşüncesi bile araya girmemeliydi. Böyle bir durum dünyadaki adaletin çöküşüne sebep olabilirdi³⁹.

Müttefik Devletler, Türklere barış antlaşmasını imzalamaları için 27 Temmuz'a kadar süre verdiklerini bildirmişlerdi. Ayrıca Türk hükümetinden

³⁴ *Gympie Times and Mary River Mining Gazette*, 15 Temmuz 1919, 3.

³⁵ *The Farmer and Settler*, 15 Temmuz 1919, 2.

³⁶ *Albury Banner and Wodonga Express*, 20 Haziran 1919, 20.

³⁷ *West Australian*, 18 Haziran 1919, 7.

³⁸ *Tweed Daily*, 16 Haziran 1919, 3.

³⁹ *Darling Downs Gazette*, 17 Haziran 1919, 4.

gelen Ermenistan, Suriye, İzmir ve Trakya ile ilgili hükümleri değiştirme önerisini reddetmekteydiler⁴⁰.

İzmir ile ilgili anılar, zaman zaman gazetelerde yer bulmuştu. 1918 yılında İzmir şehrine gelmiş olan Bayan Annie C. Marshall'ın İzmir'in savaş zamanındaki bazı anılarından bahsedildiği görülmektedir. İzmir, Hıristiyan nüfusun büyük çoğunluğunun burada yaşaması sebebiyle Türklerin "Gavur" şehri olarak bilinmektedir. Yapılan son nüfus sayımına göre, burada 400.000 kişi yaşadığı söylenmektedir. Ancak hesaplama yöntemi, evleri tek tek saymak ve ardından bu sayıyı beş ile çarpmak olduğu için bu sayının doğru olduğu konusunda bir kesinlik olmadığı söylenmektedir. Bölgedeki Yunanlılar en az 240.000 kişi olduklarını iddia ederek burada en baskın millet olarak görülmektedirler. Bayan Marshall, Aydın vilayetinin yöneticisi ve İzmir valisi olan Rahmi Bey'in İngilizleri sevdiğini ve onları savaş zamanında dikkatle koruduğunu ifade etmektedir. Türklerin Müttefikleri olan Almanlar, buna karşı çıksalar da İzmir valisi bölgedeki en güçlü kişi olarak şehri bir kral gibi yönetmekteydi⁴¹. Bilindiği gibi Vali Rahmi Bey'in görevine 24 Ekim 1918 tarihinde son verilmiştir. Gazetede bu haberin İzmir'in daha önceki durumlarıyla alakalı bilgiler verdikleri ve bu gibi anılardan yararlandıkları görülmektedir. Farklı zamanlarda birkaç anı yayımlandığı görülmektedir. Ancak burada üzerinde durulması gereken husus, yer verilen anıların genellikle Yunan destekçilerine ait olmasıdır.

Paris Barış Konferansı'na giden Türk Heyeti, Onlar Konseyi'ne bir rapor sunmuşlardı. Sunulan raporun en önemli noktası, Almanya'nın onları Birinci Dünya Savaşı'na girmeye zorladıklarını ifade etmeleriydi. Eğer savaşa girmeselerdi, Rusların İstanbul'u almaları kaçınılmaz olurdu. Savaş sebebiyle Türklerin bulunduğu topraklar artık harap olmuştu ve Küçük Asya artık bir çöl haline gelmişti. Türkler, Barış Konferansı'ndaki yetkililerden imparatorluğun bütünlüğüne karışmaktan vazgeçmelerini istiyorlardı⁴².

Yunan Başbakanı Venizelos, Genç Türklerin etkisi altındaki Türklerin İzmir'de Yunanlıları katlettiği iddiasıyla, yetkililerden İzmir bölgesindeki işgal alanının genişletilmesine izin verilmesini istemekteydi⁴³. Yunanlılar, İzmir bölgesindeki geri kalmış insanları bahane ederek, toplumun Türk

⁴⁰ *Northern Territory Times and Gazette*, 20 Temmuz 1919, 5.

⁴¹ *The W. A. Record*, 28 Haziran 1919, 17.

⁴² *Warwick Daily News*, 30 Haziran 1919, 4.

⁴³ *Brisbane Courier*, 1 Temmuz 1919, 8.

kesimine karşı bir savaş başlattılar⁴⁴. Bunun sonucunda Yunan birlikleri ile Türkler arasında birçok çatışma meydana geldi⁴⁵. Zamanla Küçük Asya'daki Yunanlılar ile Türkler arasındaki çatışmalar şiddetlendi. Müslüman nüfusu kıskırtarak isyana teşvik ettiler. Bölgedeki Yunanlılar bu durumdan endişeli olduklarını söylüyorlardı⁴⁶.

Paris Barış Konferansı'na Küçük Asya'daki durumun çok ciddi olduğu hususunda bilgiler gelmekteydi. Türkler bölgede Yunanlılara karşı çeteler oluşturmaya başlamıştı. Türklerden düşman kuvvetleri şeklinde bahsedilmekte ve Yunanlılara karşı sayılarının bire dört olacak şekilde fazla olduğu iddia edilmekteydi. Türkler, Yunanlılara karşı savaşmak için Müttefikleri İzmir ve çevresinden kovmakla tehdit ediyorlardı. Bir Yunan birliği Türkler tarafından pusuya düşürülmüştü. Bunun sonucunda, Müttefik birliklerini komuta eden General Nidej (Nider), ilk kez geri çekilerek, takviye gelene kadar Bergama – Manisa hattında durmaya karar vermişti⁴⁷.

İstanbul'daki "The Times" muhabirinden aldıkları habere göre, Yunan ordusunun İzmir'de artık güvende olduğu bildirilmiştir. Bölgede Yunan sivillerine sert müdahalelerde buldukları ve onları öldürdükleri iddia edilen Türklerin sayıları 17.000 iken Yunanlılar 50.000 kişi olarak ifade edilmektedir⁴⁸.

Atina'dan bildirilen bir habere göre, Amiral Fitzmaurice, Kaptan Atkinson gözetiminde Denizli'ye bir heyet göndermiştir. Heyetin amacı, Aydın vilayetinden sürülen kadın ve çocukların iade edilmesini talep etmektir. Ancak Türkler bu heyeti tutuklamışlar ve sınır dışı ettikleri kadın ve çocukları teslim etmeyi reddetmişlerdir. Ayrıca heyeti iki gün sonra serbest bırakarak İzmir'e geri dönmelerini emretmişlerdir⁴⁹. Bu haber "Türkler Kadınları Ele Geçirdi" başlığı altında yayınlanmıştır. Görüldüğü gibi, Türklerin kadınlar ve çocukları rehin aldıkları ve İzmir bölgesinden onları gönderdikleri iddia edilmiştir.

⁴⁴ *The World*, 1 Temmuz 1919, 5.

⁴⁵ *Kalgoorlie Miner*, 2 Temmuz 1919, 5.

⁴⁶ *Western Mail*, 3 Temmuz 1919, 10.

⁴⁷ *Richmond River Express and Casino Kyogle Advertiser*, 4 Temmuz 1919, 5.

⁴⁸ *Border Watch*, 1 Ağustos 1919, 3.; *Geelong Advertiser*, 1 Ağustos 1919, 4.; *Daily Mercury*, 1 Ağustos 1919, 5.

⁴⁹ *Brisbane Courier*, 2 Ağustos 1919, 5.; *Tweed Daily*, 2 Ağustos 1919, 7.

Michael Papazanteas, Sydney'deki Yunanlılar adına gazetede bir haber yayınlamaktaydı. Papazanteas, bir İngiliz gazetesinde "Akşam Haberleri" olarak yayınlanan ve Yunan birliklerinin Türklere karşı acımasız olduğu ile ilgili yazılar yazan birini eleştirmekteydi. Eleştirinin sebebine bakacak olursak Papazanteas, Türkleri geçmişte Hıristiyanlara ve özellikle de Rumlara karşı oldukça büyük suçlar işlemekle itham ediyordu. Türkleri "barbar" olarak nitelendiriyor ve barbarlara destek olan kişileri gördüğü için şaşkın olduğunu ifade ediyordu. Ona göre, Anadolu'da Yunanlıları öldüren Türkler ile İngiliz gazetesinde Yunanlıların Türkleri öldürdüğünü iddia eden kişiler aynı kategoride yer almaktaydı. İzmir işgal edildikten sonra Türklerin, Küçük Asya'daki Rumlara her zaman olduğundan daha fazla acımasız olduklarını iddia ediyordu. İzmir'e gelen Yunan birlikleri silahlı saldırıyla karşılanmışlardı. Sonraki günlerde iç kesimlerde Hıristiyanlar katledilmeye başlamıştı. Yunan otoriteleri, "*Türkün her zaman zalimlik için hazır olduğu bu ülkede*" düzeni sağlamak için ellerinden geleni yapmaktaydılar. Yunan ordusu, işgal ettiği bölgelerin nüfusuna hep iyi niyet göstermişti. İngiliz gazeteleri ise tam tersi şekilde Yunanistan'ın İzmir'i işgalini takip eden günlerde Yunanlıların Türklere kötü davrandıklarını iddia eden haberler yayınlamıştı. İngiliz gazeteleri Yunanlıların Müslüman unsurları imha etme politikası güttüklerini yazmıştı. Ayrıca Yunan askerlerinden destek alan yerel isyancılar da bu birliklere katılmışlardı. Papazanteas, Türkler, Ateşkes Antlaşması'na uymayıp Müttefiklere ve Yunanlılara karşı sert müdahalelerde bulundular, ancak Müttefikler bu Hıristiyan katliamını durdurmak için hiçbir şey yapmadılar diyordu. İzmir'e giden Yunanlıların yeterli sayıda olmadıklarını ve Müttefik kuvvetlerinden destek alamadıklarını söylüyordu⁵⁰. Görüldüğü gibi Yunanlıların Türkleri öldürdükleri ile ilgili haberler yapan kişiler hemen bir tepkiyle karşılanıyordu. Çünkü Türkler her zaman barbar ve zalim olarak bilinmeliydi. Basın yoluyla Türk düşmanlığı pekiştirilerek propagandalar yapılıyordu. Aksini iddia eden yazıların hoş karşılanmadığını yukarıdaki yazıdan kolaylıkla anlayabiliriz.

İzmir'in işgali bildiğimiz gibi Anadolu'da bir Millî Mücadele hareketinin başlamasına ve hızla yayılmasına sebep olmuştu. Yapılan kongreler ve İstanbul'daki Türk hükümetini tanımayı reddeden bir grubun ortaya çıktığı Avustralya basınına da yansımıştı. Türklerin "*yasadışı*" General Kemal Paşa başkanlığında Erzurum'da bir kongre topladığı ve Türkiye'nin bütünlüğünün korunmasını talep ettiklerini duyuruyorlardı.

⁵⁰ *Daily Mail*, 26 Eylül 1919, 10.

Kemal Paşa, “pressgang” zorlama yöntemi benimsiyor ve kasaba halkını işgalcilere karşı direnmeye davet ediyordu⁵¹.

Türkiye’de tehditkâr bir hareketin ortaya çıktığından bahsedilmektedir. Mustafa Kemal Paşa, “*Enver Paşa’nın son taklitçisi*” olarak belirtilmekte ve onun Genç Türklerle birlikte, Osmanlı hükümetine meydan okudukları ifade edilmektedir. Mustafa Kemal ve yanındakiler vergi toplamakta ve devletin askeri güçlerine el koymaktadır. Onların bu hareketinin, Aydın bölgesi ve İzmir’deki Yunan işgaline karşı olduğu söylenmektedir⁵².

Türklerin İzmir bölgesindeki Rumlara karşı iyice tehlikeli bir güç olmaya başladıkları ifade edilmektedir. Erzurum, Sivas ve Ankara’da ise mevcut Türk Hükümeti’ni devirmeye çalışan bir ordu hareketi gerçekleştiği görülmektedir. Bu hareket, Türk Hükümeti’ne olduğu gibi İtilaf Devletleri’ne de düşman olarak ifade edilmiştir⁵³. Anadolu’da Mustafa Kemal Paşa tarafından başlayan Millî Mücadele hareketini yakından takip ettikleri görülmektedir. Anadolu’da ulusal kurtuluş için mücadele eden halktan asi, isyankâr ve haydut şeklinde bahsedilmiştir.

“Daily Examiner” gazetesi “The Times” den aldığı bir haberde Yunanlıların hızla ilerlediğini, birçok insanı mahkûm ettiğini ve maddi eserleri de ele geçirerek bölgeye ağır zararlar verdiklerini yazmaktaydı. Mustafa Kemal Paşa’nın yanında bulunanları haydut olarak nitelendirerek onları Küçük Asya’da hızlıca temizlediklerini duyuruyordu⁵⁴.

Savaşı ve işgalleri sadece askeri meselelerle değerlendirmek mümkün değildir. Savaşın bulunduğu bölgeye ekonomik ve sosyal açıdan birçok etkisi olmuştur. Haberde anlatılan savaş dönemine ait bir anı bunu gözler önüne sermektedir. Birinci Dünya Savaşı sırasında Alman kamplarında tutsak olan ve savaş bitince İzmir’de daha önceki ticari görevine dönen genç bir İngiliz Avustralya’daki bir akrabasına bir mektup göndermiştir. Yazısında, İzmir’in işgalden önce önemli bir ticaret merkezi olduğunu ve Yunanlıların gelmesiyle her şeyin tersine döndüğünü anlatmaktaydı. Anlattıkları şu şekildeydi: “*Savaştan önce, İngiltere’de temin edilemeyen şeyleri neredeyse tamamen alabilmiştik. Yaşam maliyeti İngiltere’den daha ucuzdu. Ama Yunanların gelmesi ile bir zamanlar süt ve*

⁵¹ *Daily Standard*, 23 Ağustos 1919, 5.; *The Mail*, 23 Ağustos 1919, 1.

⁵² *Daily Examiner*, 3 Ekim 1919, 3.

⁵³ *The World*, 20 Eylül 1919, 3.

⁵⁴ *Daily Examiner*, 27 Temmuz 1920, 5.

balla dolup taşan bu şehir, kısa sürede sadece yüksek fiyatlı gıdaları barındırmaya başlamıştı. Yaşam maliyeti ise yaklaşık %320 arttı. İngiliz demiryolu ile bağlantı kesildiği için bu bölgeden beslenen yiyecek kaynaklarından mahrum kaldık. İncir mahsulü mahvoldu ve tabi üzüm ile tütün de.. Yunanistan, yıllardır İzmir'de açgözlüydü. Venizelos, Barış Konferansı'nda İzmir'in iç kısımlarını temsil ettiğini iddia ediyordu. Barışçıl gibi görünen meseleler kargaşa içindeydi. Venizelos, Müttefiklerden "düzeni korumak" amacıyla işgal yapma izi aldı ve ardından rıhtıma binlerce asker indirdi. Türkler tabi ki üzgündü. Yunanlılar zafer kazanmış gibi Hükümet Konağı'na doğru yürüdüler. Ardından doğal olarak Türk askerleri ve sivillerinin ateşli saldırısıyla karşılaştılar.⁵⁵" Gazetede yayınlanan bu haberde işgal gününe ait bir anının canlılığına da şahit olmaktayız. İzmir'de ticari bir iş için görevli bulunan bu İngiliz, Türkler ile Yunanlılar arasındaki nefretin İstanbul'un kuruluşundan beri var olduğunu ifade etmekteydi. İş yerinin bulunduğu yerden bir çatışma izlediğini ve gözlerinin önünde iki yaralının denize düştüğünü ifade ediyordu. Yunanlıların, Türk mahkumlara (fes takan herkese) yaptıkları muamele herhangi birinin hayal gücünün ötesinde olarak ifade edilmekteydi. Eşiyle birlikte buldukları yerin bahçesinden Türk evlerinin Rum köylüler tarafından yağmalandığını izlemişlerdi. Gözlerinin önünde bir savaş yapıldığını ve mermilerin her tarafa uçtuğunu ifade etmekteydi. Bölgedeki huzur kısa zamanda kargaşaya dönüşmüştü. Yunanlılar bölgeye zamanla daha fazla asker getirmişlerdi. Bölgedeki çatışmalar her gün devam ediyordu⁵⁶.

İzmir'in işgalinin ilk yılı geride kalmasıyla birlikte, bu bölgeye olan ilginin biraz azaldığı söylemek mümkündür. Haberler 1919 yılında olduğu gibi her gün değil, daha aralıklarla yayınlanmış ve tekrar eden haberlere de fazla rastlanmamaktadır. Gazeteler bundan sonraki süreçte, Osmanlı topraklarının paylaşılması ve Sevr Antlaşması'nın imzalanması için San Remo'da yapılacak olan konferansla ilgilenmeye başlamışlardır. 18 Nisan'da başlayan San Remo Konferansı, Osmanlı topraklarını kapsayan sorunların görüşüldüğü son önemli konferanstı⁵⁷. Gazeteler, konferansta bulunacak olan Türk Heyeti'nin antlaşma şartlarını kabul etmeyeceklerine ve Yunanlıların da bu konuda tedirgin olduklarını yazmaktaydılar. Müttefikler ise, antlaşmanın koşullarını Türklere kabul ettirmek için askeri baskının arttırılması gerektiğini düşünüyordular. Yunanlılar, Edirne

⁵⁵ *The Register*, 11 Mayıs 1920, 3.

⁵⁶ *The Register*, 11 Mayıs 1920, 3.

⁵⁷ Ediz 2015, 228.

bölgesinin Bulgaristan'a verilmesini istemiyordu ve İzmir'in Yunanlılara verilmesinin reddedileceği endişesini yaşıyordu⁵⁸.

San Remo'da Osmanlı toprakları ile ilgili tartışmalar devam ederken, İzmir için Schleswig⁵⁹ plebisitine benzer bir plebisit yapılması meselesi görüşülüyordu. Bâb-ı Âli, halk oylaması Müttetiklerin himayesinde olacağı için Yunan birliklerinin İzmir bölgesinden çekilmelerini istiyordu. Ayrıca Türkler, İzmir serbest bir liman şehri olacak olursa büyük siyasi ve belediye imtiyazlarının yanında Milliyetçileri dizginlemek için Yunanlılara garanti veriyorlardı. Yunanlıların ise bu duruma kuşkuyla yaklaştığı görülmekteydi⁶⁰.

İzmir'de Yunanlıların Türkleri öldürdüklerine dair haberler ara ara yayınlanmaya devam etmekteydi. Yunanlıların İzmir çevresinde de Türklere ağır kayıplar verdirdiği duyurulmaktaydı. Alaşehir bölgesinde 2000'den fazla Türk'ü öldürmüşlerdi ve yararlılar Yunanlıların kılıçları altında can çekişmekteydi⁶¹. Akhisar'da ise birçok silah ve esir ele geçirilmişlerdi. Yunanlılar dört bölgeden ilerliyorlar ve Türk savunmasını yıkarak iç bölgelere ilerliyorlardı⁶².

Yunan zalimlikleri gözler önüne serilirken, Yunanistan'dan ve Venizelos'tan övgüyle bahsedilmeye devam edilmekteydi. Venizelos bir ulusun kurucusu olarak değerlendirilmişti. Karşılaştığı tüm zorluklara rağmen Yunanistan'ın güçlenmesinde en önemli kahraman olarak görülmekteydi. Olağanüstü yetenekli biri olarak görülüyordu ve azim ve ikna yeteneği ile istediklerini elde etmekte diğer devlet adamlarından daha başarılı olduğu söyleniyordu. Dağınık halde bulunan Helen halkını, Ege'nin dört kıyısında bulunan tüm adaları alarak yeniden birleştirmişti. Yunanistan artık elde ettiği bu konum ve denizcilik avantajları ile Avrupa'nın ikincil devletlerinin en önemlisi haline gelmekteydi⁶³. Venizelos, bu övgüyle bahsedilen olayların arkasında çok sayıda masum insanı canından etmişti. Ancak anlaşılabilceği üzere Türk düşmanlığı o kadar ileri boyutlardaydı ki bunların hiçbir önemi yoktu.

⁵⁸ *The Age*, 5 Nisan 1920, 5.

⁵⁹ Versailles Antlaşması'na göre 1920'de plebisit yapılarak bir kısmının Almanya'dan ayrılmasına karar verilen bölge.

⁶⁰ *The Border Morning and Riverina Times*, 8 Mayıs 1920, 5.

⁶¹ *The Northern Herald*, 7 Temmuz 1920, 11.

⁶² *Geelong Advertiser*, 28 Haziran 1920, 4.

⁶³ *West Australian*, 22 Haziran 1920, 7.

SONUÇ

İzmir, önemli bir ticaret merkezi olması sebebiyle tüm Avrupa'nın dikkatini çekebilecek bir zenginliğe sahipti. Birinci Dünya Savaşı'nda İzmir, İtilaf Devletleri için bazı devletleri yanına çekmede bir amaç olarak kullanıldı. Savaşın sonra Yunanistan ve İtalya'nın bu zenginlik üzerinde hakimiyet kurma istekleri Paris Barış Konferansı'nda gündeme getirildi.

20. yüzyılda büyük bir savaşla değişen dünya düzeni kendini aktif siyasette kabul ettirmeye çalışan küçük devletler için bir fırsat yaratmıştı. Bu devletler isteklerini elde edebilmek için özellikle büyük güçlerin onayını almak durumunda kaldılar. Birinci Dünya Savaşı'nda büyük bir varlık gösterememesine rağmen Yunanistan, İzmir bölgesi ile ilgili ısrarında özellikle İngiltere'nin desteğini almaya çalıştı. Paris Barış Konferansı'nın başlaması ile Venizelos önderliğindeki Yunanistan, Küçük Asya'nın en önemli ticaret merkezlerinden biri olan İzmir'i elde edebilmek için yoğun bir çalışma başlattı. Venizelos'un başlattığı bu çalışmaya basın-yayın organları da dahil oldular. Yunanistan'ın "Megali İdea" düşüncesi her fırsatta dile getirildi ve savaşta büyük kayıplar veren Osmanlı İmparatorluğu'nun Küçük Asya kıyısındaki topraklarının Yunanistan'a verilmesi için açıkça propaganda yapıldı. Bölgede yaşayanlara yıllarca Osmanlı idaresinde zulmedildiği ve savaş sebebiyle bozulan düzenin Yunanistan tarafından sağlanması gerektiği özellikle Paris Barış Konferansı'nda dile getirilmişti.

Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale'de Türklere karşı savaşmalarının da etkisiyle Avustralya'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşımını dikkatle izlediği görülmektedir. Avustralya gazetelerinde yer alan haberlerde, tarihsel süreçten örnekler verildiği ve nüfus istatistikleri yayınlanarak bölgede Rum nüfusunun abartılı bir şekilde fazla gösterilmeye çalışıldığı görülmektedir. Gazetelerde Anadolu'nun paylaşımından uzun uzun bahsedilmiştir. Yeni kurulacak düzende en önemli mesele, Türklerin Avrupa'dan kovulması ve Anadolu içlerinde küçük bir devlet olarak bırakılması olmuştur. Bu devletin yönetimini ise büyük bir devletin üstlenmesi gerektiği tavsiyeleri verilmiştir. Basın aracılığıyla Yunanistan lehine bir propaganda yürütüldüğü görülmektedir. Yunanistan Başbakanı Venizelos'tan ise hayranlıkla bahsedilmektedir.

Yunanistan, Paris Barış Konferansı'nda yaptığı güçlü savunma sayesinde İtilaf Devletleri'nden bölgeyi işgal etmek için izin alabilmiştir. 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar İzmir'i işgal etmişlerdir. İşgal günü

yaşanan acı olayları anlatan birçok kaynaktan söz edilebilir. Avustralya gazetelerinde ise birçok propaganda yapılmasının yanında gazeteler ilerleyen dönemlerde Yunan zalimliklerinden az da olsa bahsetmeye neredeyse mecbur olmuşlardır. Ancak bahsedilen olayların tepkiyle karşılanmadığı ve Türkleri kötü göstermek için onların sadece Rumları değil, Ermeni ve Yahudileri de yıllardır öldürdükleri iddia edilmiştir. Olaylar verilirken kronolojik bir sıra takip edilmediği gibi özellikle Yunanlıların Türkler tarafından öldürdüklerine dair haberleri farklı aralıklarla yeniden yayınladıkları görülmektedir.

İncelediğimiz gazetelerin haberlerini Londra, Paris, Atina ve İstanbul'dan servis ettikleri görülmektedir. Atina'dan alınan haberler daha çok Yunan propagandası yapmaktadır. Aynı şekilde Londra'dan alınan haberlerde de Yunan yanlısı bir politika izlemektedir. Haberlerin güvenilirliklerini arttırmak amacıyla bu ülkelerden servis ettiklerini bizzat belirtmişlerdir. İngiltere'nin kolonilerinden biri olan bu devletin, basın aracılığıyla Avustralya kamuoyunu İngiliz çıkarlarına hizmet edecek şekilde yönlendirmeye çalıştığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

A- Araştırma-İnceleme Eserleri

- Armaoğlu 2017, Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914 - 1995)*, İstanbul; Timaş Yay., 2017.
- Değerli 2010, Esra Sarıkoyuncu Değerli "Avustralya Basınında Mustafa Kemal Atatürk" *Atatürk Haftası Armağanı Dergisi*, Sayı 37, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 2010, 27 - 43.
- Ediz 2015, İsmail Ediz, *Diplomasi ve Savaş, İngiliz Belgelerinde Batı Anadolu'da Yunan İşgali*, Ankara; Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2015.
- Jaeschke 2011, Gotthard Jaeschke, *Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri*, çev. Cemal Köprülü, Ankara; TTK Yay., 2011.
- Öztoprak 2014, İzzet Öztoprak, *Türk ve Batı Kamuoyunda Millî Mücadele*, Ankara; TTK. Yay., 2014.
- Selek 1973, Sabahattin Selek, *Anadolu İhtilali*, İstanbul; Cem Yay., 1973.
- Soysal 1983, İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları I. Cilt (1920 - 1945)*, Ankara; TTK Yay., 1983.

B- Gazeteler

Albury Banner and

Wodonga Express

Argus

Ballarat Star

Barrier Miner

Beaudesert Times

Border Watch

Brisbane Courier

Bundaberg Mail

Casino and Kyogle and
North Coast Advertiser

Daily Examiner

Daily Mail

Daily Mercury

Daily Standard

Darling Downs Gazette

Geelong Advertiser

Gympie Times and

Mary River Mining Gazette

Kalgoorlie Miner

Leader

Maitland Daily Mercury

Maitland Weekly Mercury

Newcastle Morning Herald
and Miners Advocate

Northern Miner

Northern Territory Times and
Gazette Register

Richmond River Express and Casino
Kyogle Advertiser

Sunday Times

Sydney Morning Herald

The Advertiser

The Age

The Border Morning and Riverina
Times

The Farmer and Settler

The Mail

The Mercury

The Mirror

The Sun

The Register

The W. A. Record

The World

The World

Tweed Daily

Warwick Daily News

West Australian

Western Mail

Zeehan and Dunhan Heral

MAN HUNT IN SMYRNA.

The Smyrna correspondent of the "Daily Express" tells a tragic story of the occupation of Smyrna by Greek troops under the mandate granted to Greece. He asserts that these troops provoked some Turkish soldiers to fire a few shots, and then there followed a horrible massacre. Greek civilians joined in with the troops, and the Turks who surrendered to the Greek troops for protection were bayoneted, clubbed, and flung into the sea, even when unarmed and under escort. In addition to this the Turkish houses and shops were raided and robbed. When news of the Smyrna happenings became known similar man-hunts became the order of the surrounding villages, the Greek troops handing their rifles and bayonets to civilians, including even boys of from twelve to sixteen years of age. The Turks have made an appeal to Britain and France not to hand Turkey over to her enemies.

The Mirror, 1 Haziran 1919.

SMYRNA OCCUPIED.

GREEKS HOLD CITY.

(Monitor.)

PARIS, Monday.

News from Constantinople states that Admiral Calthorpe notified the Governor-General of Smyrna that, in accordance with Article 7 of the Armistice Convention, the Allied forces would occupy the fortifications of Smyrna and Greek troops would occupy the town. An Allied detachment has been landed to guard the Consulates and French troops are guarding the principal mosques at Stambul to prevent disorders.

Daily Advertiser, 3 Temmuz 1919.

Developments in Smyrna.

The Turkish peace terms will be presented at the end of April at the conference at San Remo.

A report from Constantinople states that the Greek commander at Smyrna has called up all Greeks between 20 and 30 years in readiness for developments with Turkey. Already six Greek divisions are in Smyrna. It is believed the Turkish Chamber, whose sittings have been indefinitely suspended, will refuse to meet to propose the ratifying of the Peace Treaty, which will be presented on 15th April. It is expected the situation will then require every military unit the Allies can command. The mutual hatred of the Greeks and Turks is growing, and is a very serious obstacle to a settlement.

President Wilson's note has antagonised Turkish opinion. The Greeks are annoyed at his insistence that Adrianople shall be given to Bulgaria, and that Smyrna shall be refused to the Greeks. American business interests in Turkey are apprehensive.

The Supreme Allied Council proposes to offer the mandate for Armenia to the League of Nations.

Bolshevists Seek Peace.

The Age, 5 Nisan 1920.

TURKS SUFFER SEVERELY.

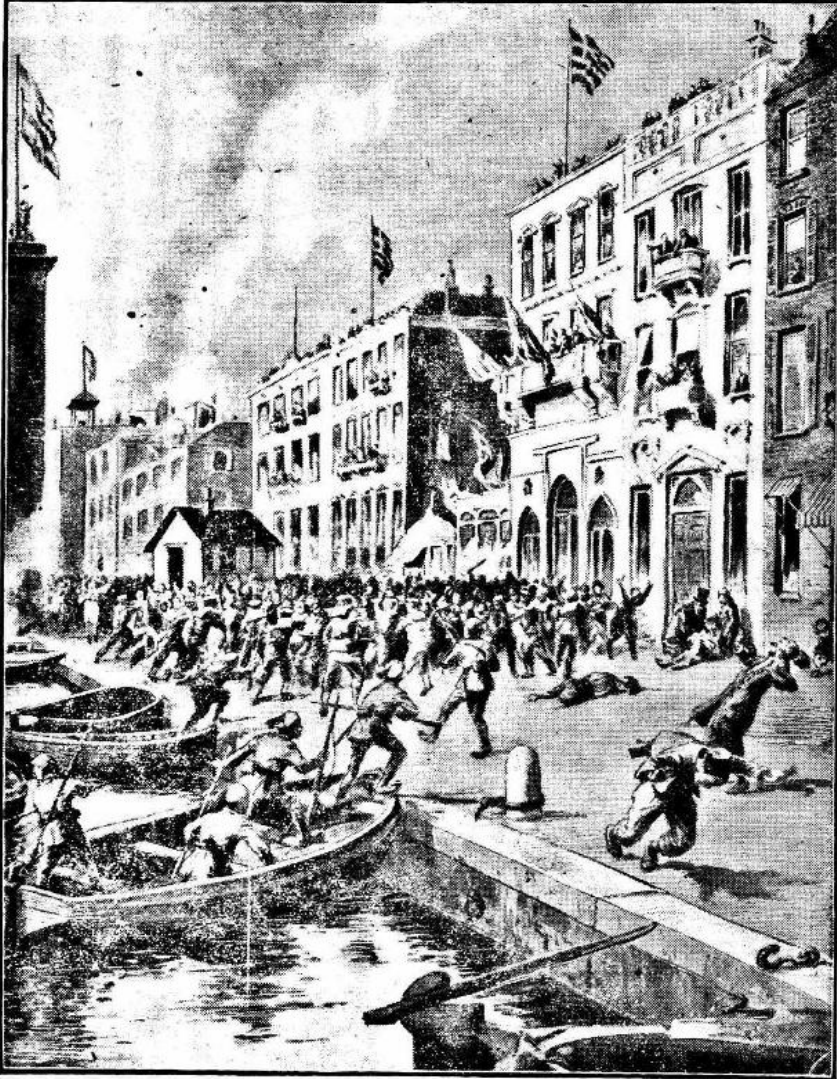
(Published in 'The Times'.)

SMYRNA, Monday.

The Greeks are rapidly advancing from Robesto, capturing prisoners and material and inflicting heavy losses. Lule Burgas and Adrianople have been occupied, and they are now encircling the enemy around Duzona. Important results are expected in Asia Minor. A communique reports the Greeks are rapidly clearing the country of the Kemalists marauders.

Daily Examiner, 27 Temmuz 1920.

The Landing of the Greeks at Smyrna

From the time of the Turkish surrender the oppression of the Greeks in Asia Minor was carried on with greater severity than ever, and about the middle of May Greek forces were landed at Smyrna. The picture shows how the landing was effected. "There was," writes a correspondent, "no resistance at first. The crowd was a 'Derby Day' one, cheering everyone. Suddenly from the end of the quay came machine-guns and rifle firing. The crowd dispersed in panic, and the soldiers fired faintly wildly at everything, and about twenty hundred...

World's News, 23 Ağustos 1919.

"BAG AND BAGGAGE"

The occupation of Smyrna by the Greeks affords a further reminder of the fact that one of the most notable results of the war will be the virtual driving of the Turk "bag and baggage" (in Gladstone's phrase) from the East.

Sunday Times, 1 Haziran 1919.